

VOORLOPIG VERSLAG

No. 6

Algemeen

Bij de behandeling van dit wetsontwerp in de afdelingen der Kamer bleek men zich met de voorgestelde wijzigingen algemeen te kunnen verenigen.

Vele leden herinnerden er daarbij aan, dat zij reeds bij de behandeling van het oorspronkelijke ontwerp van wet Toezicht kredietwezen het standpunt hadden ingenomen, dat zij zowel een bedrijfs-economisch als een sociaal-economisch toezicht als blijvende regeling noodzakelijk achtten, zij het, dat zij bij die gelegenheid ervan blijk hadden gegeven, de betekenis van een vrijwillige overeenstemming tussen De Nederlandsche Bank en het particuliere bankwezen op hoge waarde te stellen.

Het thans aangeboden wetsontwerp betekent, zoals de Memorie van Toelichting terecht opmerkt, een principiële afwijking van de bestaande regeling, doordat het onderling overleg op de voorgrond wordt gesteld, zonder dat dit afdoet aan de bevoegdheid van De Nederlandsche Bank om in gevallen, waarin geen overeenstemming kan worden verkregen, in te grijpen. De hier aan het woord zijnde leden konden met deze constructie zeer wel instemmen, waartoe zij mede aanleiding konden vinden, waar — naar in de Memorie van Toelichting wordt medegedeeld — belanghebbenden tegen de inhoud van de voorgestelde regeling geen bezwaren hebben doen gelden.

Deze leden waren van mening, dat door de thans voorgestelde constructie de enkele jaren geleden bestaande tegenstellingen op gelukkige wijze tot een oplossing zijn gebracht, zodat zij hun steun aan het ontwerp zouden geven.

Ook vele andere leden had het tot voldoening gestemd, dat het mogelijk gebleken is een figuur voor het toezicht te vinden, die haar oorsprong vindt in overleg tussen de circulatiebank en het overige geldscheppende bankwezen. Van de twee gronden, die destijds tot een tijdelijke regeling aanleiding hebben gegeven, heeft de ene, nl. het verkrijgen van ervaring met het toezicht, door de gunstige loop van zaken niet gewerkt. Deze gelukkige omstandigheid heeft vermoedelijk mede bevorderd, dat men zich los van actuele problemen kon beraden op een structuur, die eventueel in moeilijke omstandigheden bruikbaar zou kunnen zijn. Het verheugde deze leden, dat het door Regering en Kamer beoogde overleg geleid heeft tot een regeling, die de traditionele samenwerking tussen Nederlandsche Bank en particulier bankwezen tot grondslag heeft.

Wat de instemming van belanghebbenden met deze regeling betreft, merkten deze leden op, dat de Memorie van Toelichting (derde alinea) spreekt van „een grote mate van overeenstemming”. Zij zouden het op prijs stellen te vernemen, op welke punten men van algehele overeenstemming verwijderd is gebleven.

De betekenis, die de mogelijkheid tot geldschepping heeft gekregen in het moderne bankwezen — zo vervolgden de hierbedoelde leden — maakt het inderdaad nodig, dat de circulatiebank naast de discontopolitiek en de open marktpolitiek over additionele instrumenten beschikt. Onder bepaalde omstandigheden zal de circulatiebank, indien voldoende samenwerking ontbreekt, voorschriften moeten kunnen geven, die het haar mogelijk maken haar verantwoordelijkheid, voortvloeiende uit artikel 9 van de Bankwet, te kunnen dragen. Intussen dienen

de aan de circulatiebank te geven bevoegdheden met waarborgen omkleed te zijn. De in artikel 10 van het ontwerp gegeven waarborgen kunnen naar de mening van deze leden in het algemeen juist genoemd worden. Bij nadere beschouwing van de in artikel 10, lid 7, opgesomde algemene voorschriften rijst intussen de vraag, of voor alle drie genoemde categorieën dezelfde procedure van totstandkoming juist is. In de volgorde, zoals die gegeven is, loopt de omvang en de intensiteit van de voorschriften op. Het leek deze leden juist, dat de bepalingen van artikel 10, lid 3 e.v., eerst in werking zullen kunnen treden, nadat bij een nadere wet is vastgesteld, dat er omstandigheden aanwezig zijn, waarin de bank genoemde bepalingen moet kunnen toepassen wegens actuele behoefte daaraan.

Verscheidene leden, die met de door de Minister voorgestelde wijzigingen konden instemmen, allereerst omdat thans het zwaartepunt wordt gelegd op het overleg tussen de centrale bank en de particuliere kredietinstellingen, en voorts, omdat nu, ingeval voorschriften worden gegeven, deze gehele aangelegenheid zal worden onderworpen aan bekrachtiging door de Staten-Generaal, zouden nog gaarne de volgende vragen beantwoord zien.

Bij het sociaal-economisch toezicht op het kredietwezen en de eventueel te nemen maatregelen hebben — aldus deze leden — niet uitsluitend de centrale bank en de andere bankinstellingen belang, maar ook het bedrijfsleven in zijn geheel. Immers mag als vaststaand worden aangenomen, dat deze maatregelen grote invloed zullen kunnen hebben op de activiteiten van het bedrijfsleven. Dit gaf deze leden aanleiding tot de vraag, of men zich wel moet beperken tot het overleg tussen de centrale bank en de kredietinstellingen en of niet op de een of andere wijze het bedrijfsleven daarbij betrokken moet worden. Deze leden dachten hier aan een orgaan als de Sociaal-Economische Raad.

In de tweede plaats zouden zij gaarne een nadere motivering ontvangen voor het behoud van de mogelijkheid van kwalitatieve kredietcontrole. Zou met een kwantitatieve controle niet volstaan kunnen worden?

Vershillende leden brachten de bezwaren in herinnering, die zij destijds tegen de wet zelf en later tegen de verlenging daarvan naar voren hebben gebracht. Ook deze leden wilden thans gaarne erkennen, dat deze gewijzigde vaststelling aan hun voornaamste bedenkingen tegemoet komt. Met voldoening hadden zij ook geconstateerd, dat de onnodige registratie van commissairen in effecten, die niet als kredietgevers werkzaam zijn, en waartegen indertijd mede hun bezwaren golden, beëindigd zal worden. Hoewel deze leden nog steeds niet overtuigd waren van de noodzaak van deze wet anders dan met betrekking tot solvabiliteit en liquiditeit, meenden zij toch hun waardering te mogen uiten voor de loyale wijze, waarop de Minister heeft gepoogd aan hun wensen tegemoet te komen.

Vershillende andere leden merkten naar aanleiding van de voorgestelde regeling (welke ook hun instemming had) nog op, dat men van mening erover zou kunnen verschillen, of de regelen, waaraan het bankwezen zich heeft te houden, gelijk in Engeland geheel op conventie dienen te berusten, of dat zij naar Amerikaanse methoden geodificeerd dienen te worden. Naar de mening van deze leden is in het ontwerp een gelukkige tussenoplossing gevonden, waardoor in de praktijk de conventies kunnen worden ontwikkeld in samenhang met de ontwikkeling van de maatschappelijke behoeften en evolutie, terwijl de meer starre regelen, welke het noodwendig produkt zijn van een wettelijke codificatie, doch die wellicht in een toekomstige ontwikkeling niet zullen passen, naar het tweede plan zijn teruggedrukt.

Aan de oude wet — aldus deze leden — lag onmiskenbaar, krachtens de voorgeschiedenis en de wijze van totstandkoming, de tendens ten grondslag om het bankwezen te nopen een grote portefeuille van schatkistpapier blijvend aan te houden. Het is duidelijk, dat aan schatkistpapier, althans indien dit in een groot volume in omloop is, geen wezenlijke liquiditeit uit algemeen oogpunt kan worden toegekend. Een grotere kredietgeving aan de particuliere sector en een kleinere kredietgeving aan de Overheid is dan ook uit een oogpunt van monetaire

politiek gewenst. De kwaliteit van de dekking van het girale geld wordt hierdoor verbeterd, omdat de kredietgeving aan de particuliere sector, zoals die door het bankwezen wordt beoefend, nu eenmaal meer liquide is dan de kredietgeving aan de Overheid. Het is ook niet goed om de suggestie te wekken, dat het bankkrediet aan de particuliere sector zou moeten worden ingekrompen. Onder volle erkenning, dat het juist is, dat de grote lichamen zich voor dekking van permanente kapitaalsbehoeften tot de kapitaalmarkt wenden, kan deze eis aan kleinere ondernemingen bepaaldelijk niet worden gesteld. Het algemeen belang brengt met zich, dat het bankwezen zich niet geremd dient te voelen bij het voldoen aan de kredietvraag der clientèle, voor zover die, beoordeeld naar privaateconomische maatstaven, gerechtvaardigd is. De invloed van een vergrote kredietgeving aan de particuliere sector op de totale geldhoeveelheid kan volkomen worden geneutraliseerd door een verminderend beroep van de Overheid op het bankwezen.

Dat de Postcheque- en Girodienst, welke naar de mening van deze leden als een geldscheppende instelling moet worden aangemerkt, buiten het bereik van de wet is geplaatst en dus ook buiten de regelingen, die op grond van overleg door De Nederlandsche Bank worden getroffen, beschouwden deze leden als een ernstige lacune in de wet. De Postcheque- en Girodienst verzorgt een aanzienlijk gedeelte van de girale geldsomloop. Terwijl het girale geld van het bankwezen als geheel, volgens de laatste statistieken, 4,4 miljard bedraagt, belopen de saldi bij de girodienst 1,3 miljard of rond 22½ pct. van de totale girale geldsomloop.

Wanneer in het algemeen belang, ter medefinanciering van de goud- en deviezenvoorraad of ter beperking van andere uitzettingen van het bankwezen, de banken genoopt worden tot het aanhouden van kasreserves, kan niet worden ingezien, dat dergelijke bepalingen niet toepasselijk zouden moeten zijn op het vrijwel allergrrootste geldinstituut, dat de Postcheque- en Girodienst is. Het behoeft naar de mening van deze leden weinig betoog, dat het voorschrift, dat deze dienst 20 pct. van zijn gelden onbelegd moet laten, welke gelden via het saldo van de PTT in 's Rijks kas vloeien, in het geheel niet gelijk gesteld kan worden met de kasreserve, aan te houden bij de centrale bank. Immers bij 's Rijks kas vormen deze gelden een beschikbare masse de manoeuvre; aangehouden bij De Nederlandsche Bank zijn zij gesteriliseerd. Daar komt bij, dat geldschepping door de Postcheque- en Girodienst, in tegenstelling tot hetgeen geschiedt bij kredietgeving door het bankwezen, veelal een kwalijk effect zal hebben. De girodienst is in hoofdzaak aangewezn op belegging in effecten. Hier gaat de stelling „a credit creates a deposit“, de stelling, die aan de theorie van de geldschepping ten grondslag ligt, onverkort op. De tegenwaarde van de saldi met geldfunctie, bij de girodienst aangehouden, wordt in effecten en langlopende schuldvoorwaarden belegd. Door de beleggingsdaad creëert de postgiro een nieuwe geldhoeveelheid. De belegging heeft dan ook een zuiver inflatoir effect, waarmee bij de algemene monetaire politiek terdege rekening is te houden. De kredietgeving der banken schept voor een groot deel reële liquiditeiten als tegenpost in haar balansen, waarop de koopkracht zich kan richten. Soms brengt zij in het geheel geen vermeerdering van de totale geldhoeveelheid met zich, doch slechts een verandering in de aard van de dekking. Uitbreiding en contractie der geldhoeveelheid kunnen elkaar opvolgen. Een ongedaan maken van de geldschepping, voor zover door de girodienst verricht, is nauwelijks denkbaar. In de praktijk zou dit alleen maar kunnen via afstoting van belegging aan de eigenlijke kapitaalmarkt.

Zo er al één instelling onder de monetaire controle van De Nederlandsche Bank zou moeten staan, is het de Postcheque- en Girodienst. Te lang is deze dienst als een verkeersinstelling beschouwd in plaats van hem te onderkennen als een geldinstituut, dat geldschepping pleegt in een vorm, die onder omstandigheden als de meest bedenkelijke moet worden aangezien.

De hier aan het woord zijnde leden drongen er in verband met een en ander op aan, dat de Wet toezicht kredietwezen

ook op de Postcheque- en Girodienst van toepassing zal zijn, voor zover het het sociaal-economisch toezicht betreft.

Door sommige leden werd de vraag gesteld, waarom het gemis aan ervaring met het sociaal-economisch toezicht er eertijds toe heeft geleid, nog geen beslissing te nemen t.a.v. het al dan niet permanente karakter van dit toezicht, terwijl deze reden thans blijkbaar geen belemmering meer vormt voor een blijvende regeling der bevoegdheden op sociaal-economisch terrein. Moet de oorzaak van deze veranderde houding gezocht worden in het feit, dat deze bevoegdheden, zoals trouwens ook het geval is met de bedrijfseconomische bevoegdheden, in het wetsontwerp „soepeler” zijn geregeld dan in de bestaande wet? En staat deze soepeler regeling (immers worden „overleg” en „richtlijnen” in het middelpunt gesteld, terwijl in de huidige regeling meer op de „voorschriften” de nadruk valt), alsmede de spoedige indiening van het ontwerp, op haar beurt in verband met het aandringen van bepaalde grote banken, die vrezden, dat de huidige grotere bevoegdheden bij een eventuele conjuncturele neergang, in de naaste toekomst wellicht te hunnen nadele gebruikt zouden kunnen worden?

Van weer andere zijde werd met betrekking tot het bedrijfseconomisch toezicht nog de aandacht gevestigd op een passage in het jaarverslag over 1955 van de spaarbank te Rotterdam, luidende onder het opschrift „Wet toezicht kredietwezen”: „In opdracht van De Nederlandsche Bank controleerde de Nederlandse Spaarbankbond op grond van de wet toezicht, soort en verhouding van onze beleggingen en de balans met rekening van baten en lasten 1955.”

Aangezien verder in het verslag omtrent deze controle niets vermeld is en er ook geen verklaring van de controle instantie is opgenomen, vroegen de hier aan het woord zijnde leden zich af, of dit nu wel een juiste gang van zaken is.

In de eerste plaats is het bovenvermelde citaat een z.g. „blinde verklaring”. In de tweede plaats maakt deze verklaring een des te merkwaardiger indruk, omdat wèl vermeld is, dat de Spaarbankbond controleerde, doch niet gezegd wordt of de verantwoording juist was dan wel een voorbehoud gemaakt moest worden.

Deze leden zouden gaarne vernemen, of de Minister en ook De Nederlandsche Bank met een dergelijke wijze van verslaggeving instemmen. Kan de Minister ook mededelen, of hij, c.q. De Nederlandsche Bank, aanleiding heeft gevonden enigerlei stap te doen in verband met deze wijze van verslaggeving?

Mede zouden deze leden het op prijs stellen te vernemen, of de Nederlandse Spaarbankbond met dit verslag omtrent zijn controle bij de Rotterdamse Spaarbank akkoord is gegaan.

Artikelen

Artikel 1, onder d. Het kwam vele leden begrijpelijk voor, dat, aangezien voor het sociaal-economisch doel van het toezicht op het kredietwezen niet kredietverlenende commissie-nairs in effecten niet van betekenis zijn, dezen niet meer in de wet genoemd zullen worden. Daarmede valt deze categorie echter ook buiten het bedrijfseconomisch toezicht. Is dit wenselijk, zo vroegen deze leden zich af. Welke maatregelen zijn, eventueel van andere zijde dan die der Regering (b.v. door de Vereniging voor de Effectenhandel), genomen om ten aanzien van de commissie-nairs in effecten een bedrijfseconomisch toezicht te doen plaatsvinden?

Wat denkt men — zo vroegen deze leden voorts — aan te nemen als norm voor hen, die in belangrijke mate hun bedrijf maken van het aannemen van gelden à deposito en van het verlenen van kredieten in de categorie geregistreerde effectenkredietinstellingen?

Artikel 10, lid 7. Is de meer beperkte omschrijving onder *b* wel bruikbaar? Betekent die wijziging, dat de beperking der kredietuitzetting of belegging niet meer belichaamd kan worden in de relatering aan andere gegevens?

Ook de meer beperkte omschrijving, welke onder *c* geboden wordt, leek de vele hier aan het woord zijnde leden minder goed hanteerbaar. Welke is de ratio van de beide beperkingen?

Artikel 21, lid 3. Sommige leden zouden de noodzaak van het opnemen van deze bepaling gaarne nader aangetoond zien.

Vastgesteld 14 maart 1956.

VAN LEEUWEN
JANSSEN
LUCAS
VAN DE WETERING
ROOSJEN.